

UCHWAŁA NR XX/138/25
RADY GMINY NIEBORÓW

z dnia 29 grudnia 2025 r.

w sprawie rozpatrzenia petycji dotyczącej pomników przyrody

Na podstawie art. 18 b ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2025 r. poz. 1153) i art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870) Rada Gminy Nieborów uchwala, co następuje:

§ 1. Po rozpatrzeniu petycji z dnia 3 listopada 2025 r. w sprawie pomników przyrody oraz po zapoznaniu się z opinią Komisji Skarg, Wniosków i Petycji w przedmiotowej sprawie, postanawia się:

- 1) uwzględnić petycję w części dotyczącej aktualizacji prawa miejscowego w przedmiocie funkcjonowania na terenie gminy Nieborów pomników przyrody, w sposób określony w uzasadnieniu uchwały;
- 2) nie uwzględnić petycji w części utworzenia dokumentu - raportu stanu i zauważonych potrzeb w zakresie ochrony pomników przyrody i corocznego przedstawiania go Radzie Gminy Nieborów, z przyczyn wskazanych w uzasadnieniu uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Przewodniczącemu Rady Gminy Nieborów, zobowiązując do przesłania Wnoszącemu petycję niniejszej uchwały wraz z uzasadnieniem.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Krzysztof Osóbka

Uzasadnienie

3 listopada 2025 r. do Rady Gminy Nieborów wpłynęła petycja w sprawie pomników przyrody. Wnoszący petycję prosi w niej o zaktualizowanie prawa miejscowego w zakresie funkcjonowania 4 pomników przyrody, tj. o utworzenie uchwały lub uchwał w sprawie pomników przyrody znajdujących się na terenie gminy Nieborów w celu dostosowania prawa miejscowego do aktualnych przepisów wynikających z ustawy o ochronie przyrody i wyeliminowania niejasności w zakresie organu sprawującego nadzór nad pomnikami przyrody. Ponadto Wnoszący petycję prosi o utworzenie dokumentu - raportu stanu i zauważonych potrzeb w zakresie ochrony pomników przyrody i corocznego przedstawiania go Radzie Gminy z uwzględnieniem stanu zdrowotnego, kompletności oznakowania, porządku wokół pomników przyrody, itp.

Swoje żądanie Wnoszący petycję uzasadnia tym, że:

1. zgodnie z ustawą o ochronie przyrody z 2004 roku jedynymi zarządzającymi pomnikami przyrody na swoim terenie jest rada gminy wraz z wójtem,

2. zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z 2012 roku o Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody (CRFOP) prowadzonym przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska (GDOŚ) to rady gmin są zobowiązane do uaktualnienia w/w rejestru w zakresie danych dotyczących pomników przyrody znajdujących się na ich terenie,

3. zgodnie z art. 21 pkt 4 ustawy z dnia 23.01.2009 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze zmianami w organizacji i podziale zadań administracji publicznej w województwie (Dz. U. z roku 2009 Nr 92, poz. 753 ze zm.), rady gmin przejęły wszystkie kompetencje organów, które utworzyły lub ustanowiły pomniki przyrody w przeszłości,

4. zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy o samorządzie gminnym zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy, przy czym zadania własne obejmują m. in. sprawy ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej.

Zdaniem Wnoszącego petycję na terenie Gminy Nieborów zgodnie z danymi CRFOP znajdują się 4 pomniki przyrody, które zostały utworzone przez organy, których już nie ma lub nie posiadają kompetencji do zarządzania pomnikami przyrody albo też w akcie ustanawiającym pomnik przyrody nie wskazano sprawującego nadzór. Jest to przyczyna i powód nieporozumień np. w zakresie określenia zarządzającego. Ponadto istnieje niezgodność w tym zakresie pomiędzy ustawami a uchwałami ustanawiającymi pomniki przyrody.

Wnoszący petycję podkreślił, że w 2018 roku Najwyższa Izba Kontroli (NIK) stwierdziła na podstawie skontrolowanych gmin, że wiele gmin nie podjęło uchwał dostosowujących akty prawa miejscowego w zakresie pomników przyrody do obecnego stanu prawnego i faktycznego. NIK wydała rekomendacje i wnioskowała do władz gmin między innymi o podjęcie działań dla zgodnego z przepisami prawa i stanem faktycznym uregulowania w aktach prawa miejscowego funkcjonowania lokalnych form ochrony przyrody.

Co do wprowadzenia systemu procedury corocznego informowania Rady Gminy Nieborów o stanie pomników przyrody na terenie gminy Wnoszący petycję uważa, że jest to jak najbardziej zgodne z zasadami ochrony pomników przyrody, stałego ciągłego nadzoru nad nimi, posiadania aktualnej informacji o nich w zakresie stanu zdrowotnego, porządku wokół, stanu oznakowania w celu zaplanowania koniecznych zabiegów pielęgnacyjnych oraz innych czynności zapewniających ochronę. Jest to też rekomendowane przez NIK po kontroli gmin w 2018 roku, gdzie NIK zaleciła dokumentowanie działań kontrolnych dotyczących zachowania lokalnych form ochrony przyrody.

Przewodniczący Rady Gminy Nieborów przekazał przedmiotową petycję do Komisji Skarg, Wniosków i Petycji celem jej przeanalizowania i wydania opinii. W toku postępowania wyjaśniającego Komisji, wpłynęło od Wójta Gminy Nieborów stanowisko co do kwestii poruszanych w petycji. Wójt Gminy Nieborów stwierdził, co następuje:

1) odnośnie zmiany/aktualizacji prawa miejscowego w przedmiocie funkcjonowania na terenie gminy Nieborów 4 pomników przyrody - zasadnym jest podjęcie przez Radę Gminy Nieborów uchwały w sprawie aktualizacji stanu prawnego pomników przyrody położonych na terenie gminy Nieborów w zakresie wskazania i ewentualnej zmiany sprawującego nadzór nad danym pomnikiem przyrody oraz doprecyzowania lokalizacji oraz typu pomnika. Wynika to z faktu, że na terenie gminy Nieborów istnieją obecnie 4 pomniki przyrody,

z czego 1 to Aleja Lipowa, gdzie znajduje się 887 drzew wg. danych Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody (obecnie trwa inwentaryzacja drzewostanu i ekspertyza dendrologiczna drzewostanu), natomiast pozostałe 3 pomniki to pojedyncze drzewa, które zostały utworzone przez organy, których już nie ma lub nie posiadają kompetencji do zarządzania pomnikami przyrody. Organy te nie posiadają obecnie żadnych kompetencji do zarządzania pomnikami przyrody lub nie istnieją. W jednym przypadku sprawujący nadzór nad pomnikiem przyrody nie został wskazany (wskazanie sprawującego nadzór nad pomnikiem przyrody jest wymogiem wynikającym wprost z art. 22 pkt 2 ustawy o ochronie przyrody). Po dniu 01.08.2009 r. wszedł w życie przepis art. 21 pkt 4 ustawy z dnia 23.01.2009 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze zmianami w organizacji i podziale zadań administracji publicznej w województwie, który przyznaje kompetencje do zarządzania pomnikami przyrody radom gmin. Kompetencje te są zgodne z ustawą o ochronie przyrody z 2004 r., jednak w pierwotnych aktach prawnych kompetencje pozostały niezmienione, co może być przyczyną nieporozumień np. w zakresie określenia zarządzającego. Istnieje również niezgodność w tym zakresie pomiędzy aktami wyższego rzędu czyli ustawami (stanowiącymi prawo krajowe), a aktami niższego rzędu – uchwałami Rady Gminy ustanawiającymi pomniki przyrody (stanowiącymi prawo miejscowe);

2) odnośnie utworzenia dokumentu–raportu stanu zauważonych potrzeb w zakresie ochrony pomników przyrody i corocznego przedstawiania go Radzie Gminy z uwzględnieniem stanu zdrowotnego, kompletności oznakowania, porządku wokół pomników przyrody itp. - wykonanie co roku profesjonalnej oceny (przez specjalistyczny podmiot zewnętrzny) stanu zdrowotnego pomników przyrody, przy czym liczba drzew pojedynczych jest większa niż 55 ponieważ w kilku przypadkach za pomnik przyrody została uznana cała aleja drzew, wiązałoby się z ogromnymi kosztami finansowymi dla gminy.

Utworzenie raportu, którego żąda Wnoszący petycję, jest nieuzasadnione ze względu na wysokość kosztów finansowych z tym związanych.

Po analizie petycji i uzyskanych od Wójta informacji Komisja Skarg, Wniosków i Petycji doszła do wniosku, że petycja zasługuje na uwzględnienie jedynie w części dotyczącej aktualizacji prawa miejscowego w przedmiocie funkcjonowania na terenie gminy Nieborów pomników przyrody. Pomniki przyrody są bowiem materialnym dziedzictwem przyrodniczym naszego kraju i zasługują na szczególną ochronę. W tym celu ważne jest skonkretyzowanie podmiotu odpowiedzialnego za nadzór nad nimi. Podmiot nadzorujący nie może być podmiotem domyślnym lecz istniejącym, łatwym do zidentyfikowania. Ponieważ aktualny stan prawny pomników przyrody na terenie gminy Nieborów zawiera wady formalne (wskazany nieistniejący organ nadzorczy nad pomnikiem lub brak wskazania takiego organu) Komisja podziela pogląd Wnoszącego petycję, że stan prawny gminnych pomników przyrody należy zmienić poprzez podjęcie uchwał Rady Gminy Nieborów w przedmiocie pomników przyrody.

W kwestii utworzenia raportu o pomnikach przyrody i corocznego przedstawiania go Radzie Gminy Nieborów Komisja nie widzi dla tego działania racjonalnego uzasadnienia. Komisja uważa, że sporządzenie a potem coroczne aktualizowanie dokumentu wymagałoby corocznego angażowania do tych czynności eksperta zewnętrznego, któremu trzeba by zapłacić znaczne pieniądze z budżetu Gminy. Tymczasem wydatki publiczne powinny być dokonywane w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasad uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów i optymalnego doboru metod i środków służących osiągnięciu założonych celów (art. 44 ust. 3 pkt 1 lit. a i b ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych). Aktualnie celem nadzoru nad pomnikami przyrody jest między innymi zapewnienie, żeby pomniki przyrody pozostały jak najdłużej w dobrym stanie, nie zostały uszkodzone lub zniszczone albo zanieczyszczone. Dlatego coroczne ekspertyzy w powyższym zakresie, nieoparte nakazem prawnym lub innym szczególnym argumentem stałyby w sprzeczności z zasadami dokonywania wydatków z budżetu Gminy i naraziłyby Gminę na bezpodstawne koszty.

Zważywszy na opisane fakty i argumenty Komisja Skarg, Wniosków i Petycji zarekomendowała Radzie Gminy Nieborów uwzględnienie petycji jedynie w części dotyczącej zaktualizowania prawa miejscowego w zakresie funkcjonowania pomników przyrody i nieuwzględnienie petycji w części utworzenia dokumentu - raportu stanu i zauważonych potrzeb w zakresie ochrony pomników przyrody i corocznego przedstawiania go Radzie Gminy.

Po zapoznaniu się z całością akt sprawy, Rada Gminy Nieborów w pełni akceptuje opinię Komisji Skarg, Wniosków i Petycji.

Rada podziela pogląd Komisji i przyznaje, że prawo miejscowe w obszarze funkcjonowania pomników przyrody powinno być uporządkowane, zwłaszcza poprzez usunięcie niejasności i wątpliwości

kompetencyjnych. Doprecyzowanie kompetencji eliminuje bowiem ryzyko sporów oraz niepewność co do odpowiedzialności za ochronę danego pomnika. Dlatego Rada Gminy wystąpi do Wójta Gminy Nieborów o opracowanie stosownych projektów uchwał porządkujących stan prawny istniejących na terenie Gminy Nieborów pomników przyrody.

Odnosnie kwestii z drugiej części petycji Rada zgadza się ze stanowiskiem Komisji, iż coroczne zamawianie ekspertyz specjalistycznych dotyczących stanu zdrowotnego wszystkich pomników przyrody, bez prawnego obowiązku oraz bez rzeczywistej potrzeby wynikającej ze stanu faktycznego, generowałoby istotne i nieuzasadnione wydatki z budżetu Gminy, co stałoby w sprzeczności z zasadami gospodarki finansami publicznymi. Wdrożenie obowiązku corocznego przedstawiania Radzie Gminy raportu obejmującego pełną, ekspercką ocenę wszystkich pomników przyrody, prowadziłoby do nieproporcjonalnego obciążenia budżetu Gminy w stosunku do realnych korzyści, jakie miałyby przynieść taki raport. Ochrona przyrody, podobnie jak inne zadania własne gminy, musi być realizowana w sposób gospodarny i adekwatny do rzeczywistych potrzeb oraz uwarunkowań lokalnych.

Uwzględniając ustalenia Komisji, poparte jej rekomendacjami oraz obowiązującymi przepisami prawa, Rada Gminy stoi na stanowisku, że przyjęcie uchwały w zaproponowanym kształcie jest w pełni zasadne i odpowiada aktualnym potrzebom oraz interesowi publicznemu.